

Бейко Н. (2015). Соціальна реабілітація підлітків із сімей групи ризику *Social Work and Education Vol.*, 2 №1 С. 7-9

Бейко Надія,

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
студентка V курсу кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи*

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ ІЗ СІМЕЙ ГРУПИ РИЗИКУ

Анотація: У статті здійснено теоретичний аналіз проблем соціальної реабілітації підлітків із сімей груп ризику. Визначено сутність та зміст соціальної реабілітації цих підлітків.

Ключові слова: підлітки, сім'я, група ризику, реабілітація.

Формулювання проблеми дослідження. Трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, торкнулися майже всіх сфер життєдіяльності й позначилися в першу чергу на сім'ї, на соціально-економічних умовах її розвитку, реалізації нею основних функцій як соціального інституту. Виховний потенціал сім'ї, на думку багатьох учених, на сучасному етапі зазнає серйозних перетворень, а іноді й деформацій. Незважаючи на всі складнощі й суперечності у здійсненні сім'єю виховної функції, саме родина має найбільші можливості впливу на дітей [2]. У разі відмови сім'ї від своєї пріоритетної ролі місце „вихователя”, духовного наставника посідають або ЗМІ, які останнім часом посилили свій вплив – завдяки яскравості, емоційності, гедоністичному напрямку, й готові конкурувати з батьками за інтенсивність і термін дії на молоде покоління, або найближче соціальне оточення (двір, підліткове середовище), або віртуальний світ (інтернет, комп'ютерні ігри) [1].

Ученими доведено, що всебічний розвиток дітей тісно пов'язаний з умовами, в яких вони зростають. Упевненість дитини в собі і своєму майбутньому, її самоусвідомлення значною мірою залежать від можливості жити безпечним і гідним життям. Дефіцит виховання призводить до того, що деякі підлітки із сімей груп ризику мають занижену самооцінку, тривожність, невпевненість у собі, неадекватне уявлення про власну особистість, неповноцінність через неможливість задоволення потреб, що виникають. У таких сім'ях ускладнюється процес соціалізації дітей і підлітків, що може зумовити протиправну поведінку останніх.

У сучасних наукових працях достатньо висвітлено концепції соціальної роботи з різними категоріями сімей, особливу увагу приділено сім'ям з дітьми з особливими потребами (Н. Дементьєва, І. Іванова, А. Капська, Є. Холостова), проблемним сім'ям (З. Зайцева, В. Оржеховська, І. Трубавіна), проте недостатньо розроблено технології соціальної роботи з підлітками із сімей груп ризику.

Особливе місце посідають роботи, присвячені питанням соціальної реабілітації (Л. Акатов, І. Зверева, Л. Коваль, Т. Лях, Р. Овчарова, П. Українець, С. Хлебик, А. Ходорчук), педагогічної реабілітації (Л. Баранська, Б. Вульф, В. Доній, І. Єрмаков, В. Загвязинський, Г. Несен, Л. Сохань). Розробці та Матеріали доповідей та повідомлень Регіональної науково-практичної конференції 8 впровадженню моделей соціальної роботи з дітьми та учнівською молоддю присвячено ряд досліджень О. Безпалько, Н. Грабовенко, О. Караман, Г. Лактіонової, Р. Овчарової, С. Толстоухової, та ін.

Мета статті – вивчити особливості підлітків із сімей груп ризику.

Виклад основного матеріалу. Підлітковий вік відзначається корінними зрушеннями, обумовленими перебудовою раніше складених структур і виникненням нових. Саме тут закладаються основи свідомої поведінки, вимальовується загальний напрям у формуванні моральних уявлень і соціальних настанов. Зміст, термін, особливості переходу до цього віку, а від нього до юності обумовлені умовами суспільного розвитку. За останні роки чимало наукових робіт психологів О. О. Мізерної, Я. О. Гомовського та ін. присвячені психологічним аспектам підліткового віку [3].

Сучасні підлітки – це покоління, яке бачить світ інакше, ніж попередні покоління, міжособистісне спілкування розширює горизонти інформації, дозволяючи їм пізнавати реалії, які перебувають за межами навколишнього світу [5]. Вони віддають перевагу індивідуальному труду перед колективним. У них панують мотиви, які направлені на самовираження, самооцінку в праці, затвердження свого „Я”, вироблення рис характеру, необхідних для самостійного життя.

Фактори, які впливають в сім'ї на особистість дитини, спеціалісти умовно поділяють на три групи. Перша – це соціальне мікросередовище сім'ї, в якій здійснюється залучення дітей до соціальних цінностей і ролей, введення їх до складнощів і суперечностей навколишнього світу. Друга – внутрішня і зовнішня сімейна діяльність, переважно побутовий труд. Третя група – саме сімейне виховання, тобто комплекс цілеспрямованих педагогічних дій [2].

На нашу думку, соціальна реабілітація підлітків із сімей груп ризику – це комплекс заходів, що спрямовані на зміну ситуації розвитку підлітка шляхом підвищення його адаптивного потенціалу й комунікативної компетентності, а також гармонізації батьківсько-дитячих стосунків.

Висновки. Аналіз наукової літератури показав, що, по-перше, більшість учених указують зростанням кризових станів в підлітковому віці, які можуть стати причиною появи девіантної

поведінки; по-друге, проблеми підлітків загострюються і збільшуються, якщо на них додатково діють психотравматичні фактори, серед яких – неправильне сімейне виховання, вплив ЗМІ та „вулиці”; по-третє, підлітки із сімей груп ризику – це категорія дітей, які потребують особливої уваги з боку психологів, соціальних педагогів; по-четверте, розглядаючи характеристику і вплив деяких сімей груп ризику (малозабезпечених, багатодітних, дистантних, неповних тощо) можна зробити висновок, що їх виховний потенціал надто знижений; по-п’яте, соціальну реабілітацію використовували тільки тоді, коли з’являлися суттєві відхилення у здоров’ї, поведінці або діяльності. молодих учених та студентів "Соціальна робота та соціальна педагогіка: виклики сьогодення".

Список використаної літератури:

1. Николаєва В. І. Соціально-педагогічна робота з сім’ями групи ризику / В. І. Николаєва // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: зб. наук. праць. – Серія №11. – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – Вип. 5. (Частина II) – С.85-89.

2. Николаєва В. Підлітки із сімей груп ризику як об’єкт соціально- педагогічної реабілітації / В. І. Николаєва // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту імені Т.Г.Шевченка. Випуск 50. Серія: педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ, 2008. – С.137-141.

3. Каптеров П.Ф. Про сімейне виховання. Навч. посібник для студ. Вищ. І середовищ. Пед. Учеб. Закладів. - М.: Академія, 2002

4. Олиференко Л.Я. Соціально-педагогічна підтримка дітей групи ризику. - М.: Академія, 2002

5. Куликова Т.А. Сімейна педагогіка та домашнє виховання: Підручник для студ. Пед. Учеб. Закладів. - 2-е видання, виправлене і доповнене. - М.: «Видавничий центр» Академія », 2007

6. Оржеховська В.М. Про концепцію превентивного виховання дітей і молоді // Практична психологія та соціальна робота. - №3. - 2001. – С.8-9.

7. Попелишко О.А. Оцінка сучасного стану протиправної поведінки неповнолітніх // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 1999. – Вип.43: Педагогіка і психологія. – С.191-199.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2015

Стаття прийнята до друку 10.04.2015